

Routekaart voor stroomgebiedsherstel

Probleemschets, workshop, resultaten
en discussie

Gertjan Geerling, Tom Buijse (Deltares)

Begeleidingsgroep: Bas van der Wal, Petra van der Werf, Pui Mee Chan (STOWA)

Eindrapportage | routekaart stroomgebieden

Colofon

Titel

Routekaart voor Stroomgebiedsherstel

Opdrachtgever

STOWA

Project

1208158-000

Pagina's

46

Trefwoorden

Routekaart; stroomgebiedsherstel; STOWA; sleutelfactoren; ecologie; waterschap; maatschappij; bestuur

Samenvatting

Zie volgende pagina.

Referenties

Gertjan Geerling, Tom Buijse, 2014. Routekaart Stroomgebieden. Probleemschets, workshop, resultaten en discussie. In samenwerking met STOWA. Powerpoint Rapportage. Deltares, Delft.

STOWA-nummer 2015-06

Copyright

De informatie uit dit rapport mag worden overgenomen, mits met bronvermelding. De in het rapport ontwikkelde, dan wel verzamelde kennis is om niet verkrijgbaar. De eventuele kosten die STOWA voor publicaties in rekening brengt, zijn uitsluitend kosten voor het vormgeven, vermenigvuldigen en verzenden.

Disclaimer

Dit rapport is gebaseerd op de meest recente inzichten in het vakgebied. Desalniettemin moeten bij toepassing ervan de resultaten te allen tijde kritisch worden beschouwd. De auteurs en STOWA kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die ontstaat door toepassing van het gedachtegoed uit dit rapport.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Probleemanalyse

Sleutelfactoren

Workshop sleutelfactoren

Discussie

Conclusies en aanbevelingen

Bijlage 1: strategisch plannen

Bijlage 2: PDCA planningsproces

Bijlage 3: Participatieladder

Bijlage 4: Uitwerkingen workshop

Samenvatting

STOWA constateert dat stroomgebiedsherstel niet altijd (ecologisch) effectief is. Herstelprojecten doorlopen een lang traject waarin voortdurend compromissen worden gesloten met andere functies. Een heroverweging van de uitgangspunten of een heroverweging op samenhang met andere projecten vindt in dat traject meestal niet meer plaats. De gedachte is dat met een soort routekaart keuzes meer expliciet kunnen worden gemaakt en daardoor stroomgebiedsherstel effectiever wordt.

In de eerste periode van het project is Deltares samen met STOWA op zoek gegaan naar de juiste invalshoek voor een routekaart. Hierin kwamen begrippen als stuurfactoren, sleutelfactoren, knelpunten, kansen en doelen steeds terug. Deltares heeft een korte literatuurverkenning gedaan naar doelen en knelpunten in het stroomgebiedsherstel. Daarna is in meerdere overleggen het probleem achter de inefficiëntie van stroomgebiedsherstel in beeld gebracht met hierin het waterschap als centrale actor als bewuste keuze en afbakening van de probleemanalyse.

De kern van het probleem wordt verderop in deze rapportage (in presentatievorm) uitgelegd. Een stroomgebied biedt meerdere ecosysteemdiensten, die alle hun doelen kennen. Waardoor er vaak meerdere doelen liggen op gebieden waar stroomgebiedsherstel plaatsvindt. In de plannings- en uitvoeringsfase van stroomgebiedsherstelprojecten worden deze doelen soms integraal in de planvorming meegenomen, soms in latere fasen aan het project opgelegd en soms worden ze helemaal niet meegenomen. Hierdoor worden individuele projecten in de uitvoeringsfase alsnog aangepast om negatieve effecten te mitigeren. Vaak vermindert dit de ecologische effectiviteit van projecten en kan zelfs de effectiviteit van andere samenhangende plannen/projecten in het gedrang komen.

Door het in beeld brengen van sleutelfactoren van alle doelen die op een herstelproject of stroomgebied liggen, wordt helder welke 'externe' factoren het stroomgebiedsherstel beïnvloeden. Daarom is gezocht naar bepalende factoren uit de 'domeinen' (1) maatschappij, (2) het beleid en bestuur, (3) waterschaps-intern bestuur en (4) ecologie. Hiervoor is een workshop georganiseerd met (ervarings)deskundigen in regionaal stroomgebiedsherstel.

De resultaten van de workshop onderbouwen en verbreden de probleemanalyse. In alle domeinen bleek een behoefte aan meer continu en helder communiceren, inzicht in doelen, het maken van duidelijke keuzes, en integraliteit. Bij de bestuurlijke domeinen werden cultuur, houding, transparantie en durf als bepalende factoren genoemd.

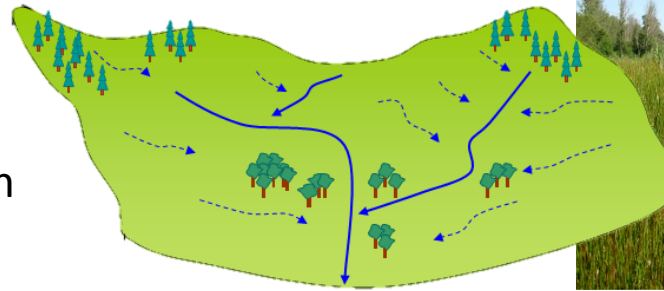
Als oplossingsrichting is voortgebouwd op de ecologische sleutelfactormethode van STOWA. Door het verbreden van deze methode naar andere actoren en doelen dan alleen ecologische, draagt bij aan de gevonden bepalende factoren en zou middels een consistentere afstemming tot een hogere ecologische effectiviteit moeten leiden. Het is de aanbeveling deze "concept routekaart" toe te passen op een bestaand stroomgebied en op basis hiervan verder uit te werken.

De eerste fase van het project bestond uit het analyseren van het achterliggende probleem. Waarom is stroomgebiedsherstel niet altijd effectief? Nadrukkelijk werd gekeken naar andere factoren dan ecologische factoren.

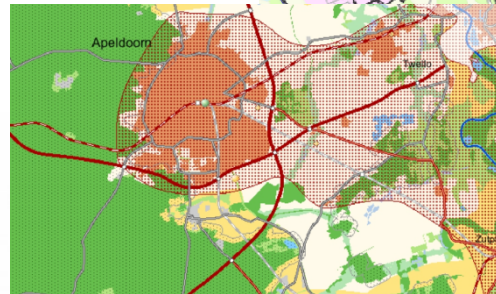
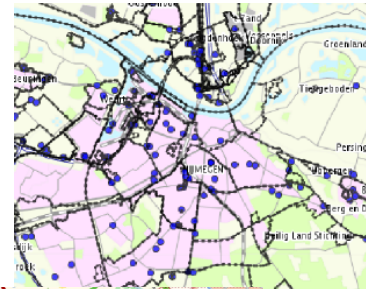
PROBLEEMANALYSE

Een stroomgebied

Het stroomgebied bestaat niet alleen uit het fysieke stroomgebied, maar het is een **complex systeem**. We onderscheiden de volgende “domeinen”:

- **Waterschap-intern**
- **Bestuurlijke omgeving**
- **Maatschappelijk krachtenveld**
- **Fysieke omgeving**

Stroomgebiedsherstel

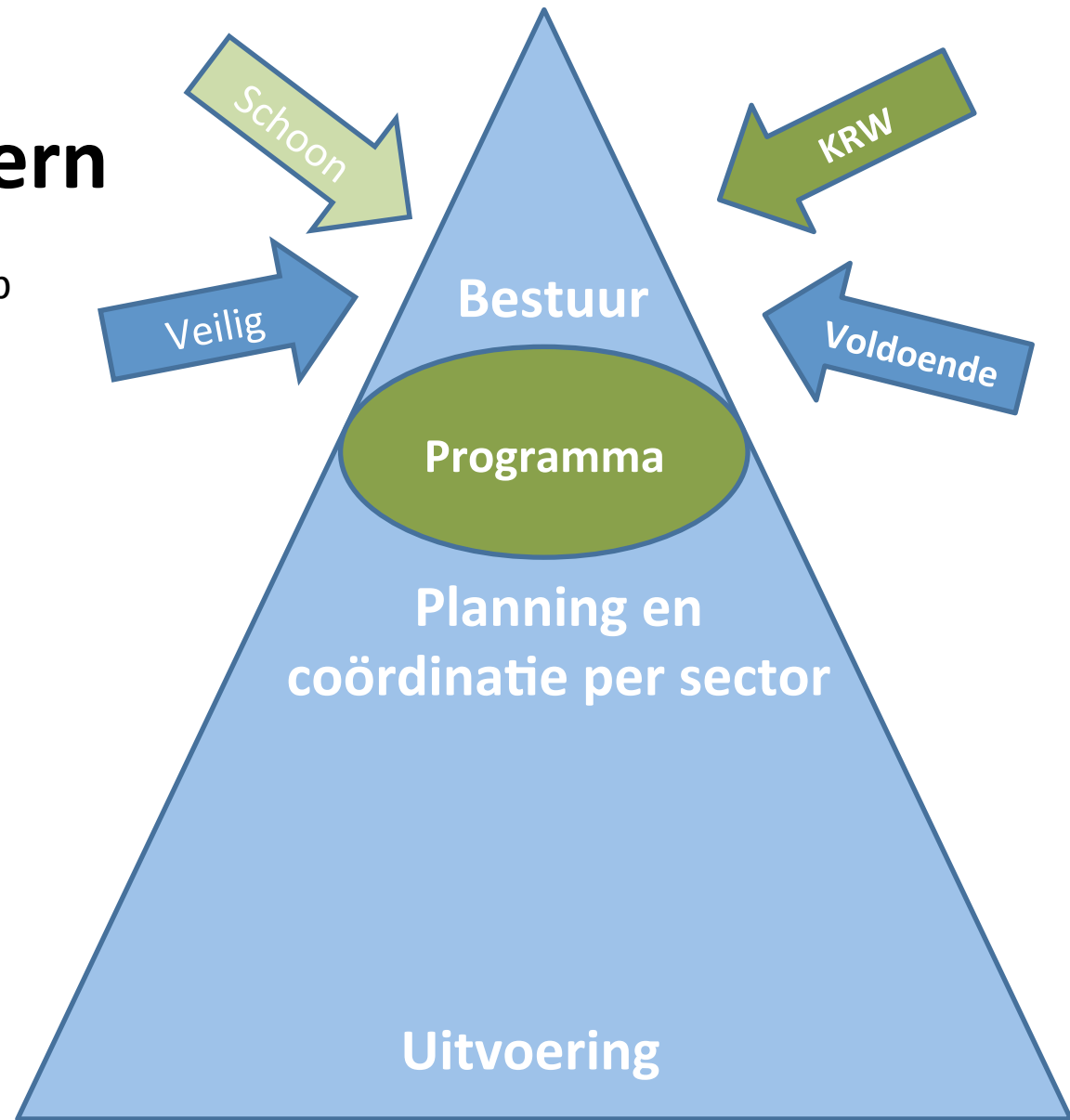
Uit onze ervaring blijkt dat ecologisch stroomgebiedsherstel niet optimaal effectief is.

Waarom?

1. Verschillende ecologische en niet ecologische doelen worden op verschillende momenten aan herstelmaatregelen gekoppeld.
2. Een compromis-maatregel werkt veelal niet meer voor realisatie van de oorspronkelijke ecologische doelstelling.
3. In een stroomgebied versterken succesvolle maatregelen elkaar. Bij minder of niet succesvolle maatregelen zal het totale succes lager zijn.

Waterschap intern

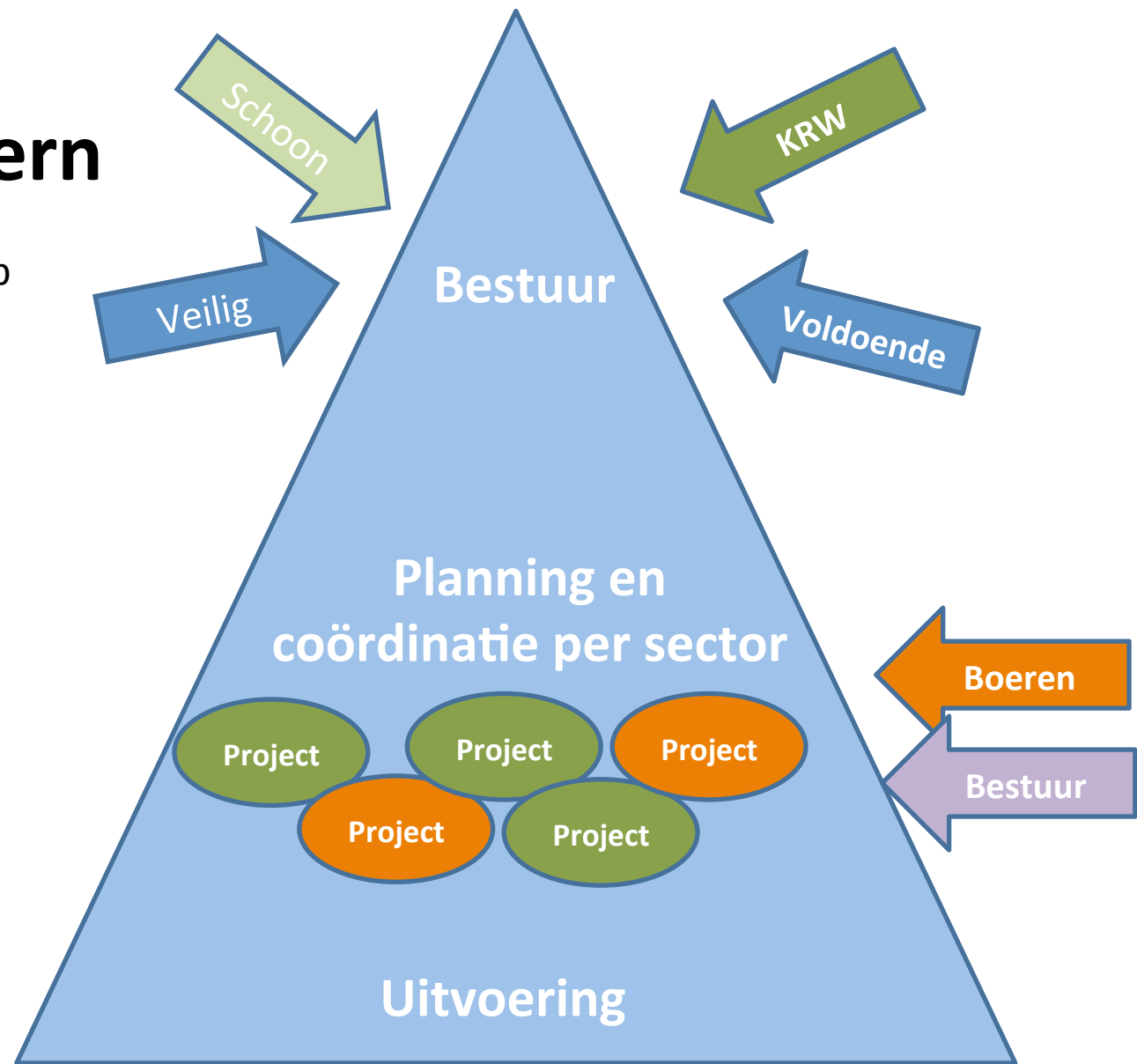
- Een “gebiedsprogramma” wordt ‘hoog’ in het waterschap gestart. Het betreft meerdere locaties.

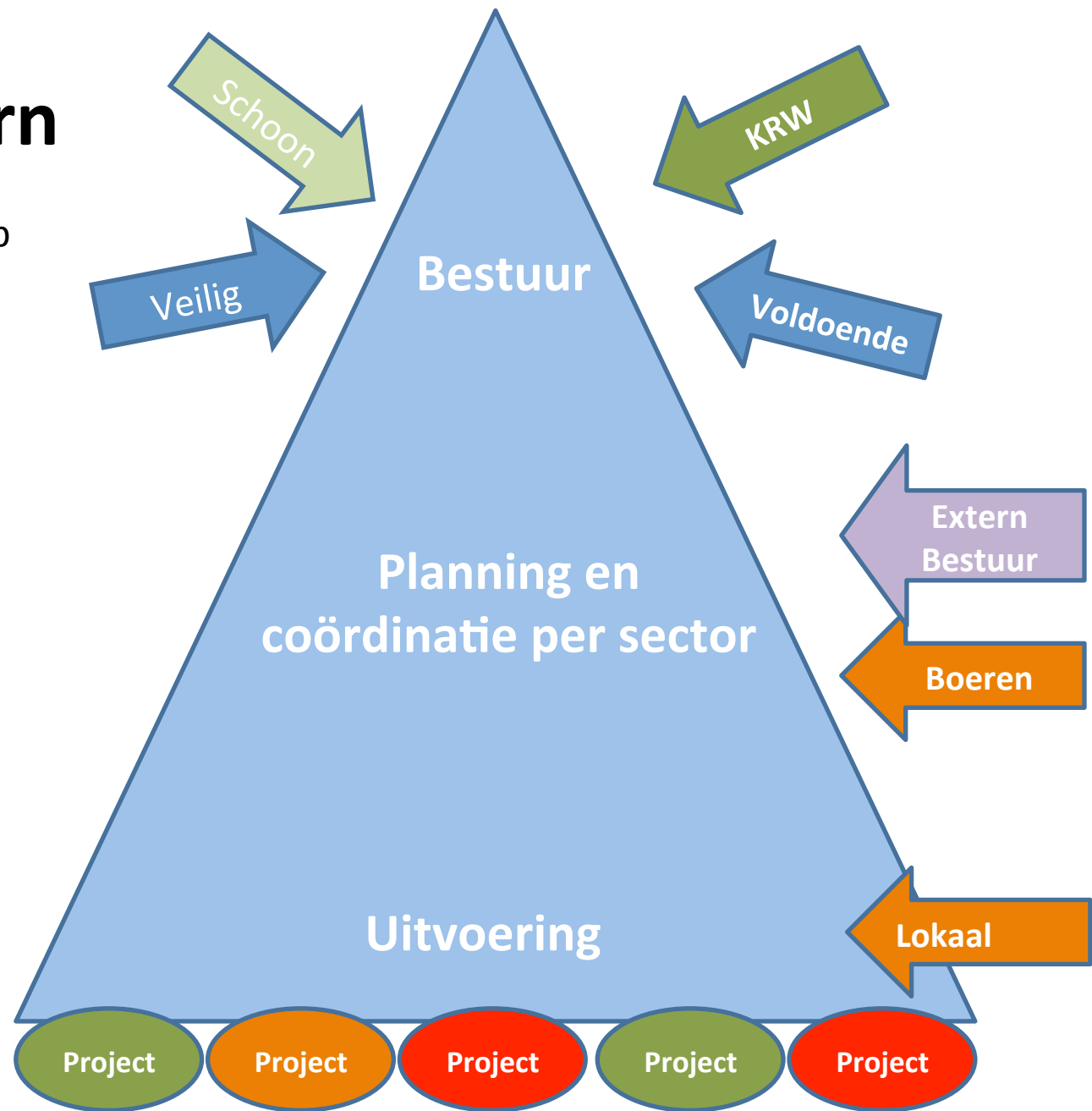
Waterschap intern

- Een “gebiedsprogramma” wordt ‘hoog’ in het waterschap gestart. Het betreft meerdere locaties.
- Het gebiedsprogramma wordt opgeknipt, gepland en uitgevoerd.
- De individuele projecten worden aangepast op externe (lokale) doelen.

Waterschap intern

- Een “gebiedsprogramma” wordt ‘hoog’ in het waterschap gestart. Het betreft meerdere locaties.
- Het programma wordt opgeknipt, gepland en uitgevoerd.
- De individuele projecten worden aangepast op externe (lokale) doelen.
- De oorspronkelijke samenhang verdwijnt en aan oorspronkelijk doelen wordt niet opnieuw getoetst.
- Het eindresultaat is individueel en in samenhang minder of niet meer effectief.

Om de randvoorwaarden van ecologische doelen helder te krijgen, heeft STOWA ecologische sleutelfactoren laten ontwikkelen. De sleutelfactoren maken het mogelijk om het ecologisch belang af te wegen tegen andere belangen (doelen).

SLEUTELFACTOREN

Ecologische sleutelfactoren

De ecologische sleutelfactoren laten zien wat bepalende factoren zijn in het ecologisch herstel. Wordt aan een factor niet voldaan, dan zal het herstel niet of niet volledig mogelijk zijn.

Een beschrijving in termen van sleutelfactoren geeft de ecologische staat van een water weer. Hiermee worden knelpunten duidelijk en kunnen doelen en maatregelen worden opgesteld. De eenvoud maakt het communiceren van ecologische randvoorwaarden naar andere 'stakeholders' makkelijker.

Sleutelfactoren helpen met het maken van keuzes in het stroomgebiedsherstel.

Productiviteit water

Lichtklimaat

Productiviteit bodem

Habitatgeschiktheid

Verspreiding

Verwijdering

Organische belasting

Toxiciteit

Context

Sleutelfactor 9

De maatschappij gerichte sleutelfactor “context” (9) laat zien wat de bepalende maatschappelijke factoren zijn voor ecologisch herstel. De factor “context” is nog niet uitgewerkt.

Het uitwerken en bruikbaar maken van deze sleutelfactor is een oplossing voor de in de probleemanalyse beschreven problemen. Het leidt tot:

- een eenvoudigere en helderdere afweging tussen verschillende doelen,
- en het maken van BEWUSTE keuzen in stroomgebiedsherstel (“als je dit wil, dan kan dat niet”).

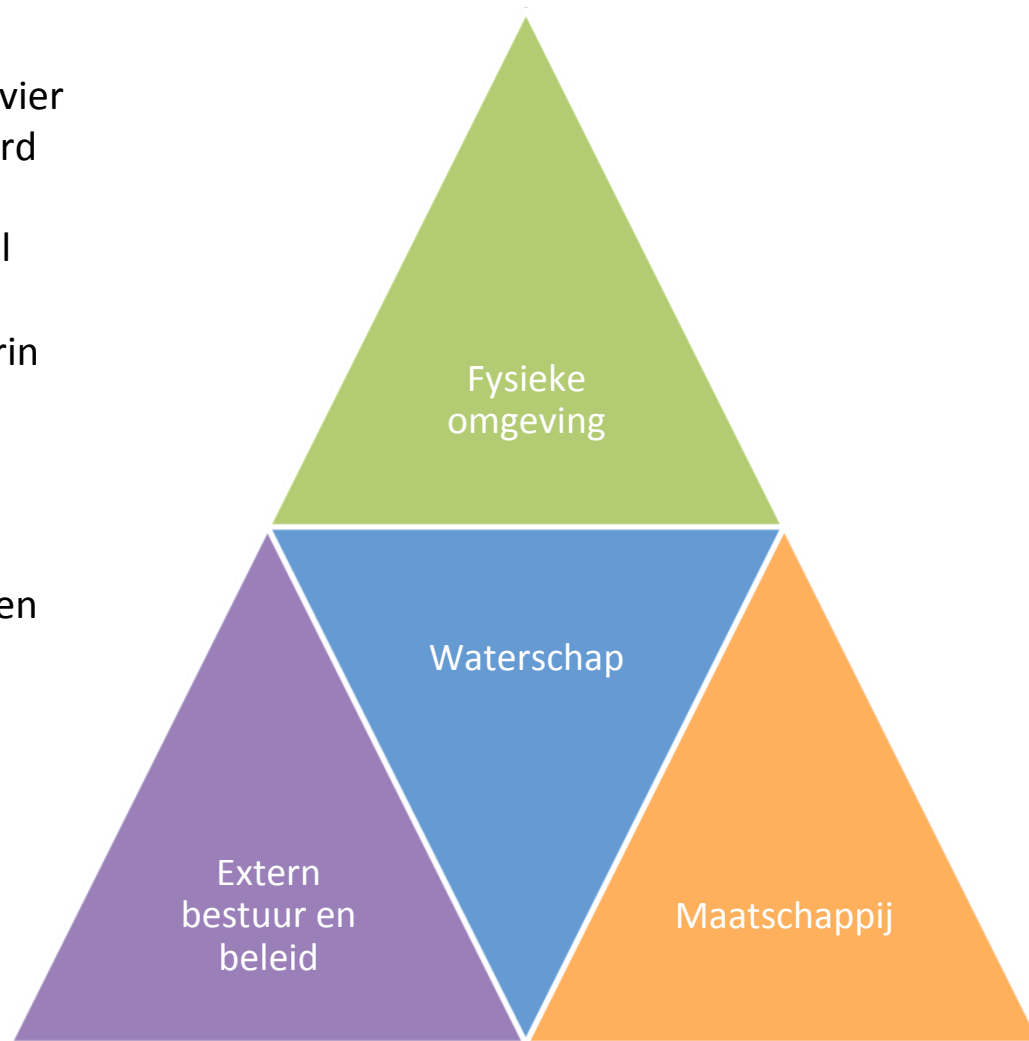
De vraag is of we ook op andere functieterreinen (domeinen) dan ecologie sleutelfactoren kunnen definiëren om stroomgebiedsherstel effectiever te maken door het kiezen te vergemakkelijken.

'Domeinen' van een stroomgebied

Ter versimpeling zijn vier domeinen gedefinieerd van waaruit het stroomgebiedsherstel wordt beïnvloed. Het waterschap staat hierin centraal.

Voor elk van deze domeinen kunnen sleutelfactoren worden gedefinieerd.

Fysiek systeem

Omvat het hele stroomgebied

- Ecologie: terrestrisch en aquatisch
- Hydrologie: grondwater en oppervlakte water
- Geomorfologie
- Antropogeen

Maatschappelijke omgeving

- Inwoners
- Bedrijven (waaronder landbouw)
- Belangengroepen

Bestuurlijk omgeving

- Gemeente
- Provincie
- Rijk

Waterschap intern

Om de bepalende factoren voor de domeinen boven water te krijgen is een workshop georganiseerd met een selectie van externe en waterschap deskundigen als deelnemer.

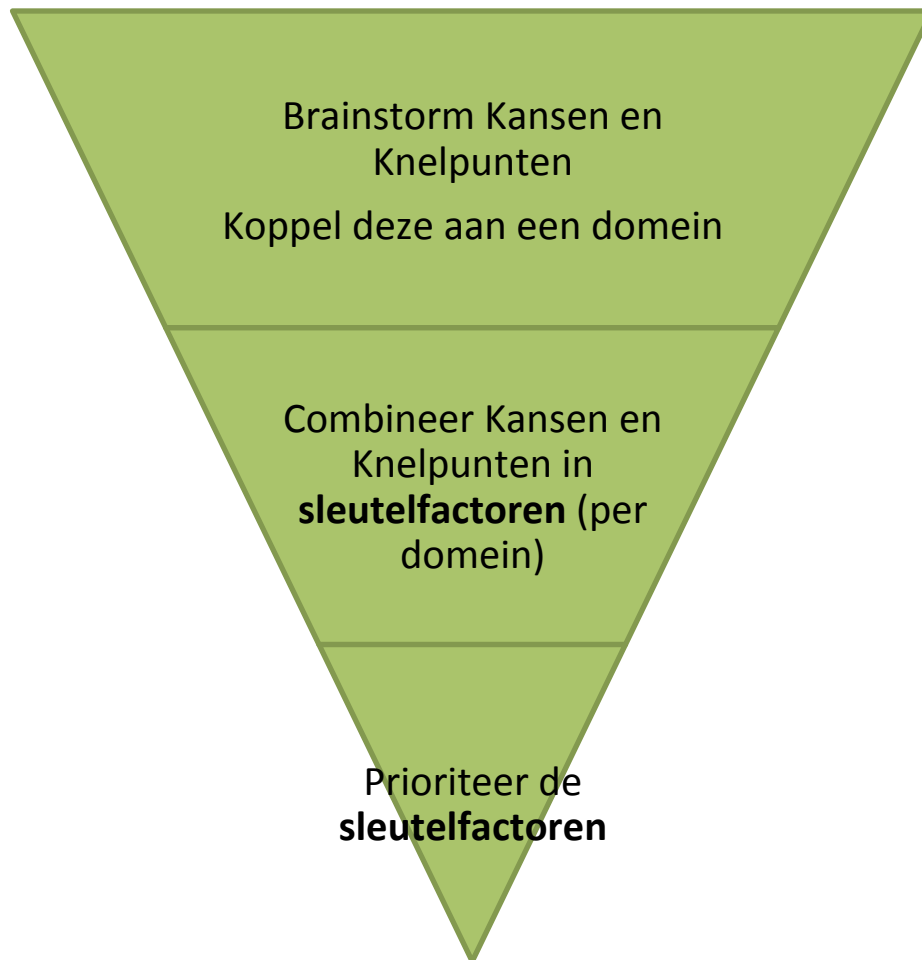
WORKSHOP SLEUTELFACTOREN

Doel van de workshop

- Wordt de probleemanalyse herkend en gedeeld?
- Welke bepalende sleutelfactoren vanuit de (ervarings)deskundigen worden voor elk domein aangedragen?
- De workshop en de interactie hiermee met waterschappers en deskundigen is een eerste stap naar een breder gedragen 'routekaart', een strategische bevordering van de effectiviteit van stroomgebiedsherstel.

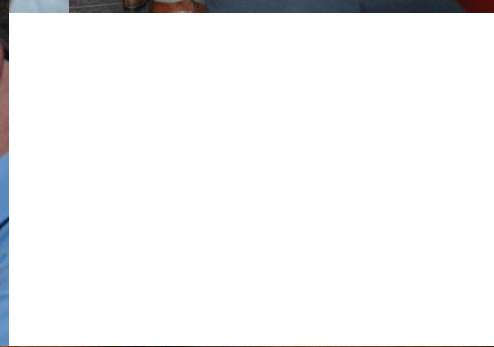
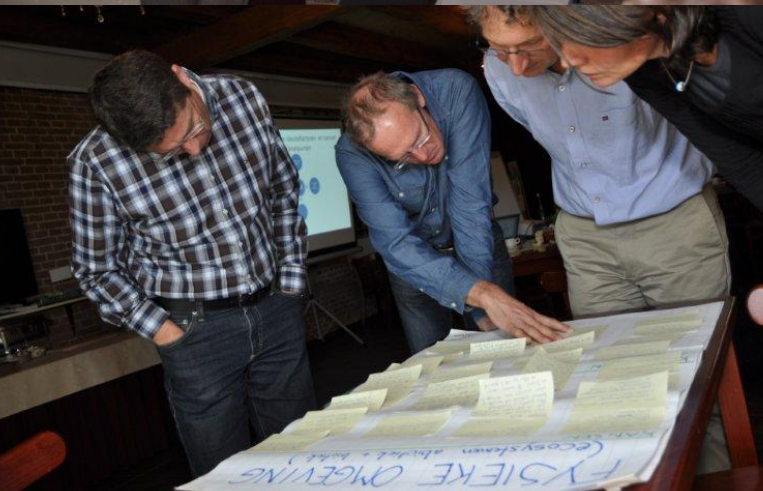
Opzet workshop

Programma

9.30u	Ontvangst
10.00u	Start workshop.
	Wat is de aanleiding en doel van de workshop: hoe vergroten we het succes van stroomgebiedsherstel?
10.45u	Brainstormronde "Kansen en knelpunten op fysiek, bestuurlijk en maatschappelijk vlak".
	Het geïnspireerd op bestaande casussen inventariseren van kansen en knelpunten in stroomgebiedsherstel m.b.t. fysieke (ecologie en hydro-morfologie), bestuurlijke en maatschappelijke aspecten.
11.00u	Koffie bij de brainstorm
11.45u	In groepen: "Analyseren en groeperen in sleutelfactoren van de verzamelde kansen en knelpunten"
12.30u	Lunch
13.30u	Terugkoppeling per groep.
14.30u	Plenaire discussie "prioritering van de gevonden kans- en knelpuntcategorieën in relatie tot stroomgebiedsherstel"
15.00u	Wandeling
16.30u	Afsluiting met borrel

Workshop resultaten

Kansen en knelpunten per domein

methodologie

FIEKE DING

(biologisch kritiek)

bestaande kennis gebouwd op integraal inbrengen leer van ervaringen

system-school

maatregelen

Handwritten notes and sticky notes detailing methodology and measures.

Waterschap intern organisatorisch en bestuurlijk

KANSEN

Handwritten notes and sticky notes detailing internal organizational and administrative opportunities.

Extern bestuur & ...

KANS

Handwritten notes and sticky notes detailing external governance opportunities.

KNELPUNTEN

Handwritten notes and sticky notes detailing bottlenecks.

Maatschappelijk krachtenveld

KANSEN

Belangen

PARITIC PARTI (convenanten)

RO

Handwritten notes and sticky notes detailing societal force field opportunities, interests, and RO.

Handwritten notes and sticky notes detailing societal force field bottlenecks.

KNELPUNTEN

Handwritten notes and sticky notes detailing bottlenecks.

KNELPUNTEN

Handwritten notes and sticky notes detailing bottlenecks.

KNELPUNTEN

Onderwerpen in beleidsplan (binnen)

Doelen

Economische politiek agrarisch

Handwritten notes and sticky notes detailing bottlenecks, policy subjects, goals, and agricultural economic policy.

Handwritten notes and sticky notes detailing bottlenecks.

Workshop sleutelfactoren

Maatschappelijk krachtenveld

- Participatie, communicatie en continuïteit
- Oog voor belangen & heldere doelen
- Ruimtelijke ordening
- Economie

Extern bestuur en beleid

- Cultuur, houding en beelden
- Regelgeving (gebieden, verbieden en aanbieden)
- Middelen (euro's en mensen)

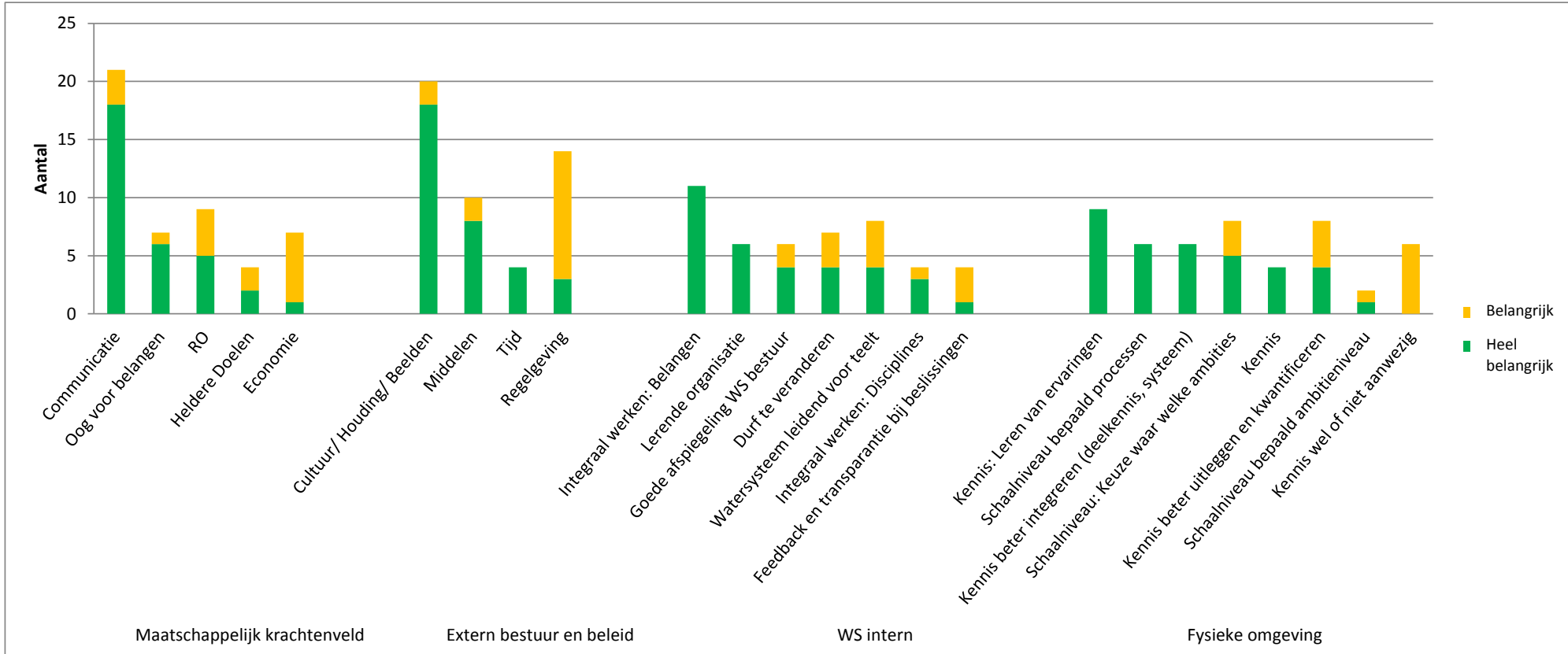
Waterschap intern organisatorisch en bestuurlijk

- Integraal werken (zowel disciplines als belang) & lerende organisatie
- Goede afspiegeling van maatschappij in waterschapsbestuur
- Watersysteem leidend voor teelt
- Feedback en transparantie bij beslissingen
- Durf

Fysieke omgeving

- Systeem schaalniveau: type processen bepalen ambitieniveau, welke ambities
- Kennis: wel of niet aanwezig, beter uitleggen en kwantificeren, beter integreren, welke ambities

Prioritering

Prioritering van sleutelfactoren per domein. Gegeven is het aantal stemmen van deelnemers in de categorieën ‘heel belangrijk’ (groen) en ‘belangrijk’ (geel).

UITWERKING EN DISCUSSIE

Gevonden sleutelfactoren

Hieronder de factoren die volgens de deelnemers van de workshop bepalend zijn voor een optimaal stroomgebiedsherstel. De in **groen** weergegeven factoren onderbouwen de probleemanalyse. De in **oranje** weergegeven verbreden de probleemstelling. Verder hebben de sleutelfactoren niet de concreetheid van de ecologische sleutelfactoren.

Maatschappelijk krachtenveld

1. Participatie, communicatie en continuïteit
2. Oog voor belangen & Heldere doelen
3. Ruimtelijke ordening
4. Economie

Extern bestuur en beleid

5. Cultuur, houding en beelden
6. Regelgeving (gebieden, verbieden en aanbieden)
7. Middelen (euro's en mensen)

Waterschap intern organisatorisch en bestuurlijk

8. Integraal werken (zowel disciplines als belang) & lerende organisatie
9. Goede afspiegeling van maatschappij in waterschapsbestuur
10. Watersysteem leidend voor teelt
11. Feedback en transparantie bij beslissingen
12. Durf

Fysieke omgeving

13. Systeem schaalniveau: type processen, bepaalt ambitieniveau, *welke ambities*
14. Kennis: wel of niet aanwezig, beter uitleggen en kwantificeren, beter integreren, *welke ambities*

Hoe nu verder?

- De workshop heeft laten zien dat er veel niet-ecologische factoren zijn die de effectiviteit van stroomgebiedsherstel beïnvloeden.
- Veel niet-ecologische factoren zijn voorwaarden voor een helder planproces.
- Veel niet-ecologische factoren vragen om heldere en te onderbouwen keuzen.

Een **routekaart** voor stroomgebiedsherstel:

- zou de communicatie en participatie moeten verbeteren;
- zou goed moeten aangeven wat wel en niet effectief is voor ecologie en andere doelen. En daarmee bijdragen aan heldere besluiten, waarmee bestaande beelden en houdingen kunnen verschuiven;
- zou het integraal werken moeten bevorderen;
- zou voor de verschillende organisatielagen binnen het planproces een stabiele toetssteen moeten zijn voor de effectiviteit;
- en zou het draagvlak van projecten moeten vergroten.

Een **routekaart** moet een krachtige aanvulling zijn op het planproces van stroomgebiedsherstel, zowel toepasbaar in programma's als op individuele plannen.

Als doorkijk op een mogelijke routekaart is hierna een eerste theoretische uitwerking gegeven, mede gebaseerd op de bestaande ecologische sleutelfactormethode.

!! Het is belangrijk deze routekaart te testen op een case study stroomgebied !!

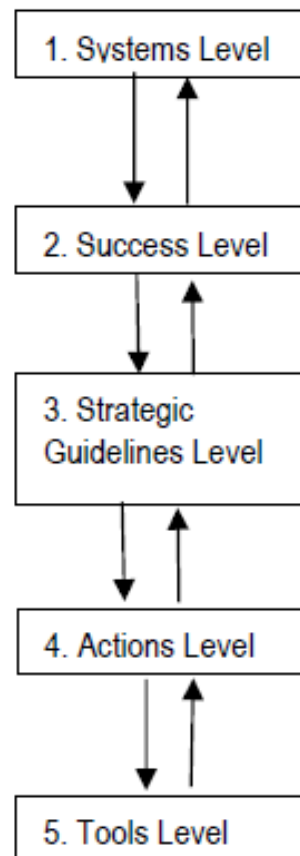

Routekaart: strategisch plannen?

Ons voorstel is om het generieke raamwerk voor strategisch plannen te gebruiken als basis voor de routekaart. Het is toepasbaar in het regionaal stroomgebied.

De stappen 1 en 2 zijn in eerste instantie het belangrijkste.

1. Waar hebben we het over? (elke actor moet dat snappen)
2. Iedereen moet van elkaar begrijpen wat succes is, zoals de ecologische sleutelfactoren dat laten zien voor ecologie.

How does the system (any system under study within which the planning is to occur) work? What are its boundaries? Especially, what are its most basic functions, flows, laws, mechanisms, feedback loops, etc. that are needed to inform what defines success and strategy, as well as potential actions and tools (see levels below)?

What constitutes success of the planning endeavor? In particular, what are the most basic (and least changing) success principles or conditions that define a successful outcome of the planning?

What are the overall strategic guidelines that will help choose actions that will lead to success (level 2) in the system (level 1)? Here, the powerful concept of “backcasting from success principles” plays a prominent, guiding role. This guides a systematic step-by-step approach towards the defined goal, while ensuring that resources continue to feed the process towards success.

What actions will follow overall strategic guidelines (level 3) to help move the system towards success (level 2)?

What additional techniques, instruments, measurements, management tools, etc. can be used to assess actions to see whether they are, in fact, strategic (level 3) to arrive at success (level 2) in the system (level 1)? Tools may also be used to assess the system itself (e.g. the overall result) from following the plan or to assess capacity building efforts of the planning team (e.g. building team competency).

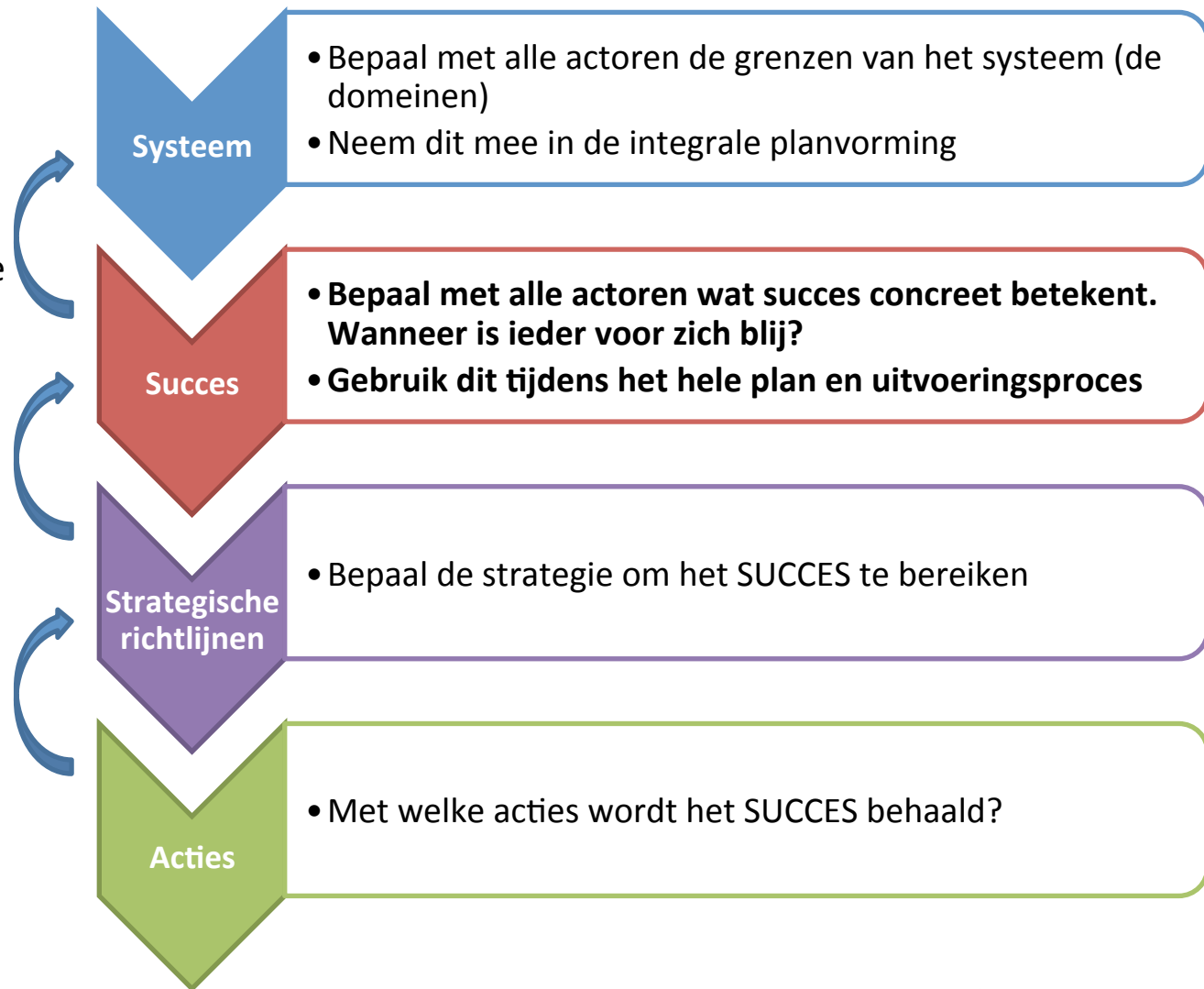
Routekaart stroomgebiedsherstel

De routekaart bestaat grofweg uit 4 stappen.

Het bepalen van ieders SUCCES is de belangrijkste stap voor het maken van consistentie en heldere afwegingen.

Ieders SUCCES moet voor alle betrokkenen op een eenvoudige en consistente manier inzichtelijk zijn.

Dit wordt dan de toetssteen in het hele plan- en uitvoeringsproces.

Routekaart stap 1. Systeem

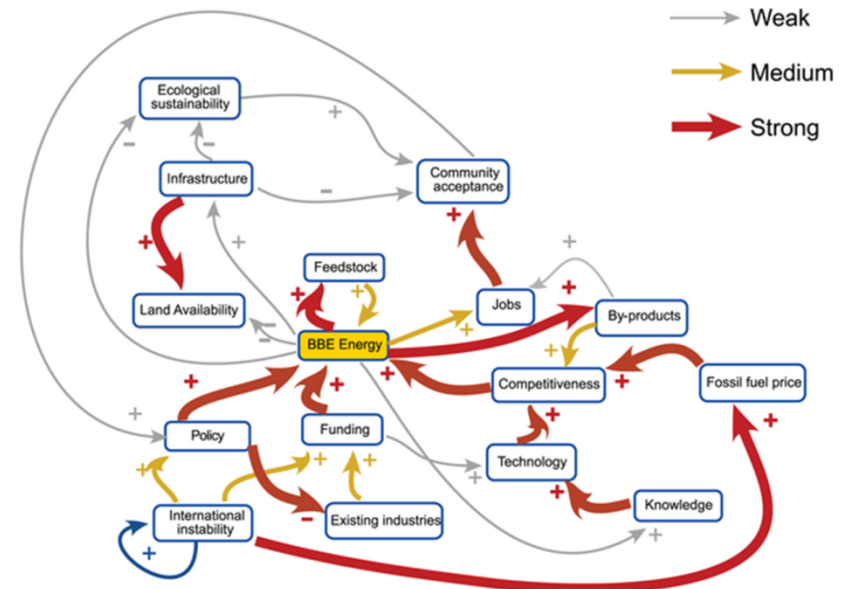
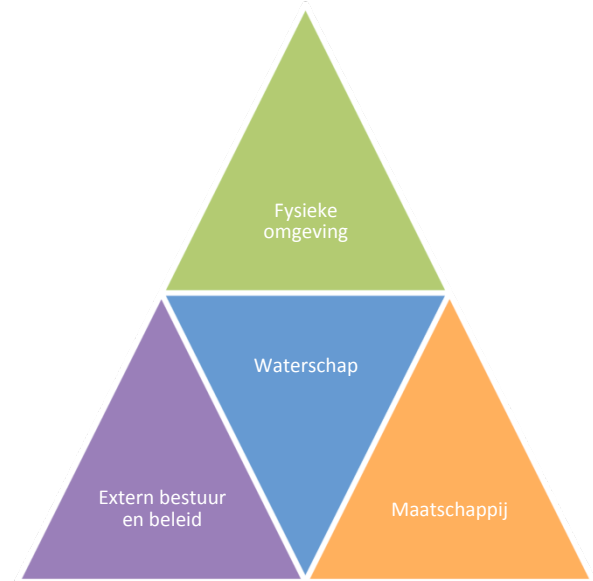
De eerste stap is een systeembeschrijving om het succes en de strategie te kunnen definiëren. Dit kan als een stap in een participatief proces (zie cognitive mapping, Penn et al. 2013) of als deskstudie. De volgende vragen komen hierin aan bod:

- Waaruit bestaat het te plannen systeem? Wat zijn de grenzen?
- Hoe werkt het systeem? Gebruik bestaande (expert) kennis.
- Wat zijn mechanismen, wetten, regels, of 'flows' die het systeem regeren (voor elk domein)?

Een complete systeembeschrijving is vaak niet nodig om aan de volgende stappen te kunnen beginnen.

Wanneer blijkt dat meer kennis nodig is, kan dat later aan deze stap worden toegevoegd. Doelstelling is dat alle actoren over dezelfde (basis)kennis kunnen beschikken.

Voorbeeld: de beschrijving van de werking van ecologische sleutelfactoren is al een systeembeschrijving.

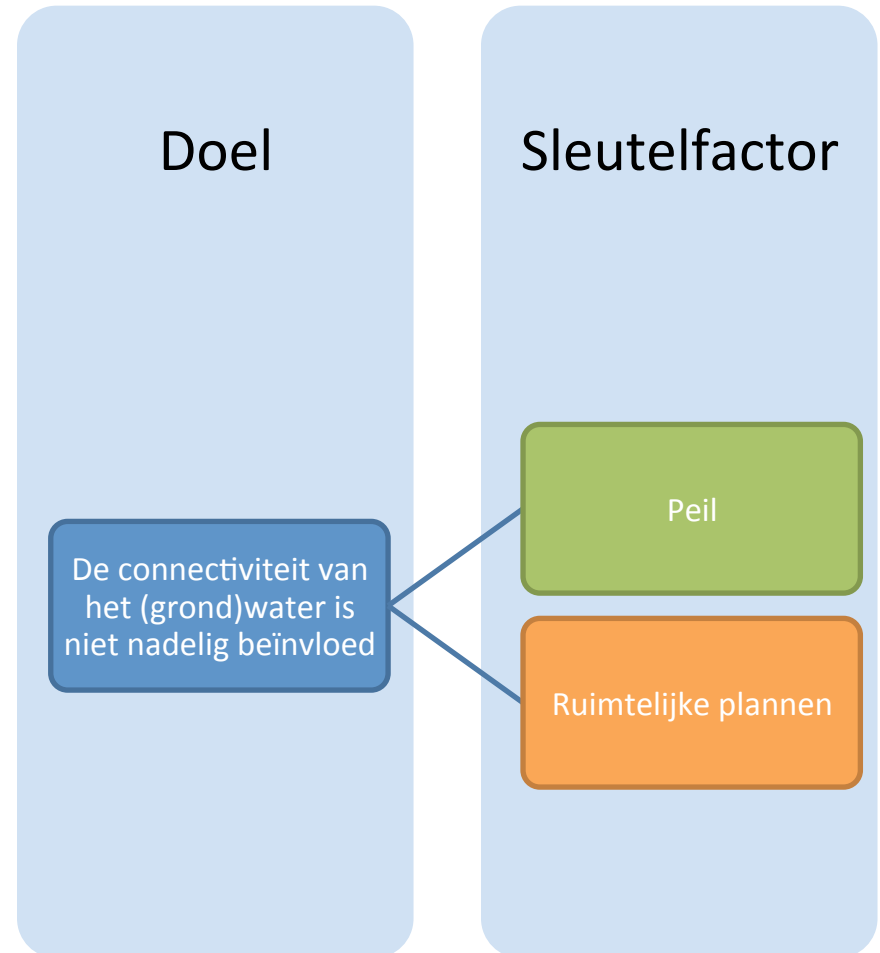
Penn et al., 2013. Participatory Development and Analysis of a Fuzzy Cognitive Map of the Establishment of a Bio-Based Economy in the Humber Region. PLOSone.

Routekaart stap 2: SUCCES (sleutelfactoren)

Om het succes te bepalen voor elke actor kan ook de sleutelfactoren methode worden toegepast.

- Bepaal samen, of als deskstudie, de doelen van elke actor met activiteiten in het stroomgebied (incl. waterschap)
- Ontrafel de doelen van elke actor in sleutelfactoren
- Dit is de beschrijving van SUCCES voor deze actor of activiteit

Hiernaast een voorbeeld met een doel van het waterschap en gekoppeld aan twee sleutelfactoren.

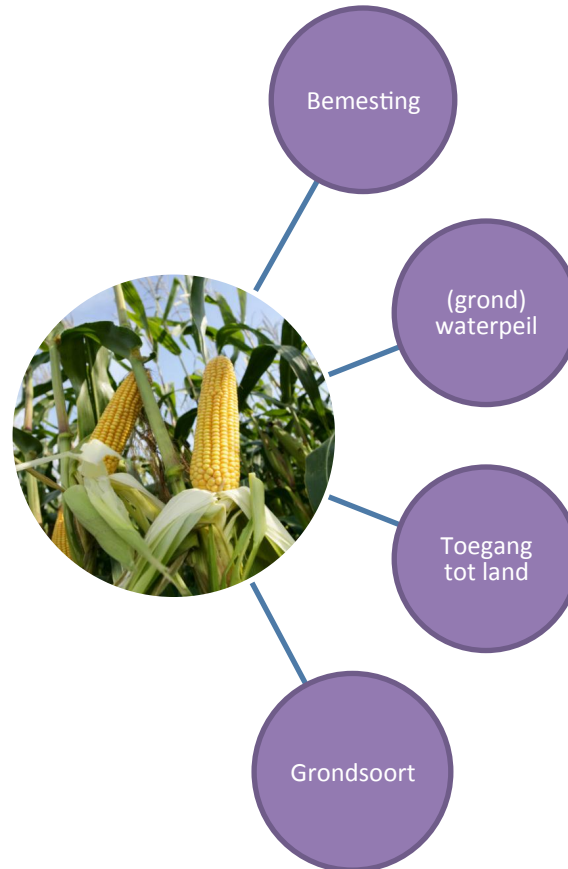

Routekaart stap 2: SUCCES (sleutelfactor analyse)

De gevonden sleutelfactoren kunnen per actor of activiteit worden gevisualiseerd.

Hieronder voorbeelden voor maisteelt en ecologie (waterplanten).

Duidelijke grenzen zijn noodzakelijk om het verschil tussen succes en geen succes te kunnen aangeven voor elke factor.

Landbouw

Optimale groei qua water

Vruchtbare grond

Hoge opbrengst

Mechanisch bewerkbaar

Recreatie

mooi weer

"mooie" omgeving

Bereikbaar

Bebouwbaar terrein

Exploiteerbare natuur

Recreanten (in de buurt)

Ecologische sleutelfactoren

Lage verstoring door mensen

Zekere grootte

Deel van ecologisch netwerk

Natuur

Langere ontwikkel tijd

Optimale grasgroei qua water

Voedzaam gras

Geen moeras

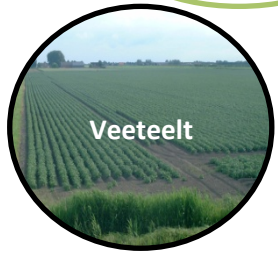
'Afstof' afvoer

Maai- en hooibaar

Recreatie mogelijk

Humaan gezonde omgeving

Goede voedselvoorziening

Veeteelt

Beweiding mogelijk

Gezond vee, hoge opbrengst

Goede aan- en afvoer

Infra altijd bruikbaar

Wonen

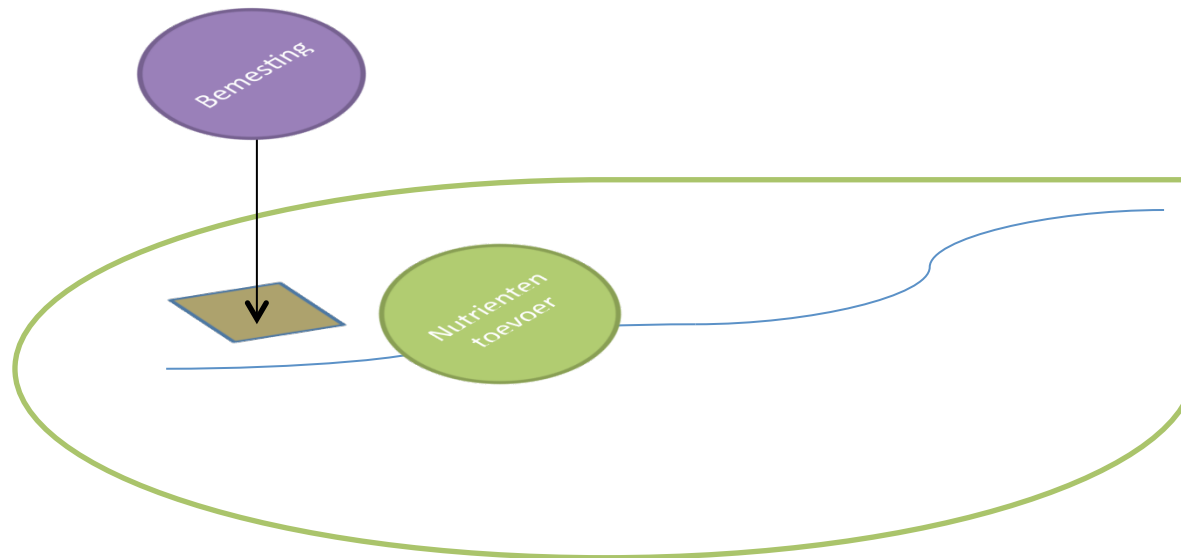

Stad

Sleutelfactoren matrix geeft knelpunten en kansen

	Productiviteit water	Lichtklimaat	Productiviteit bodem	Habitat geschiktheid
Bereikbaarheid				<i>Beperking morfologie door bruggen en steile berijdbare oevers</i>
Bemesting	<i>(Kunst)mest wordt uitgereden</i>		<i>Mestophoping in bodem van voorgaande jaren</i>	
Grondsoort			Vruchtbare voedingsstoffen vasthoudende grond	
Grondwater peil	<i>Hoog grondwaterpeil</i>	<i>Hogere waterstanden zomer</i>		

Ordening in ruimte / welke sleutelfactoren komen vaak samen voor?

Sleutelfactor: impact op welke schaal?

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

- Probleemanalyse wordt gedragen en is verbreed met de resultaten van de workshop.
- Het resultaat van de workshop is een tussenstap tot het komen van een routekaart.
- Het raamwerk voor strategisch plannen gecombineerd met de (ecologische) sleutelfactor methode kan een startpunt zijn voor de routekaart.

Een **routekaart** voor stroomgebiedsherstel:

- zou de communicatie en participatie moeten verbeteren;
- zou goed moeten aangeven wat wel en niet effectief is voor ecologie en andere doelen. En daarmee bijdragen aan heldere besluiten, waarmee bestaande beelden en houdingen kunnen verschuiven;
- zou het integraal werken moeten bevorderen;
- zou voor de verschillende organisatielagen binnen het planproces een stabiele toetssteen moeten zijn voor de effectiviteit;
- en zou het draagvlak van projecten moeten vergroten.

Aanbevelingen

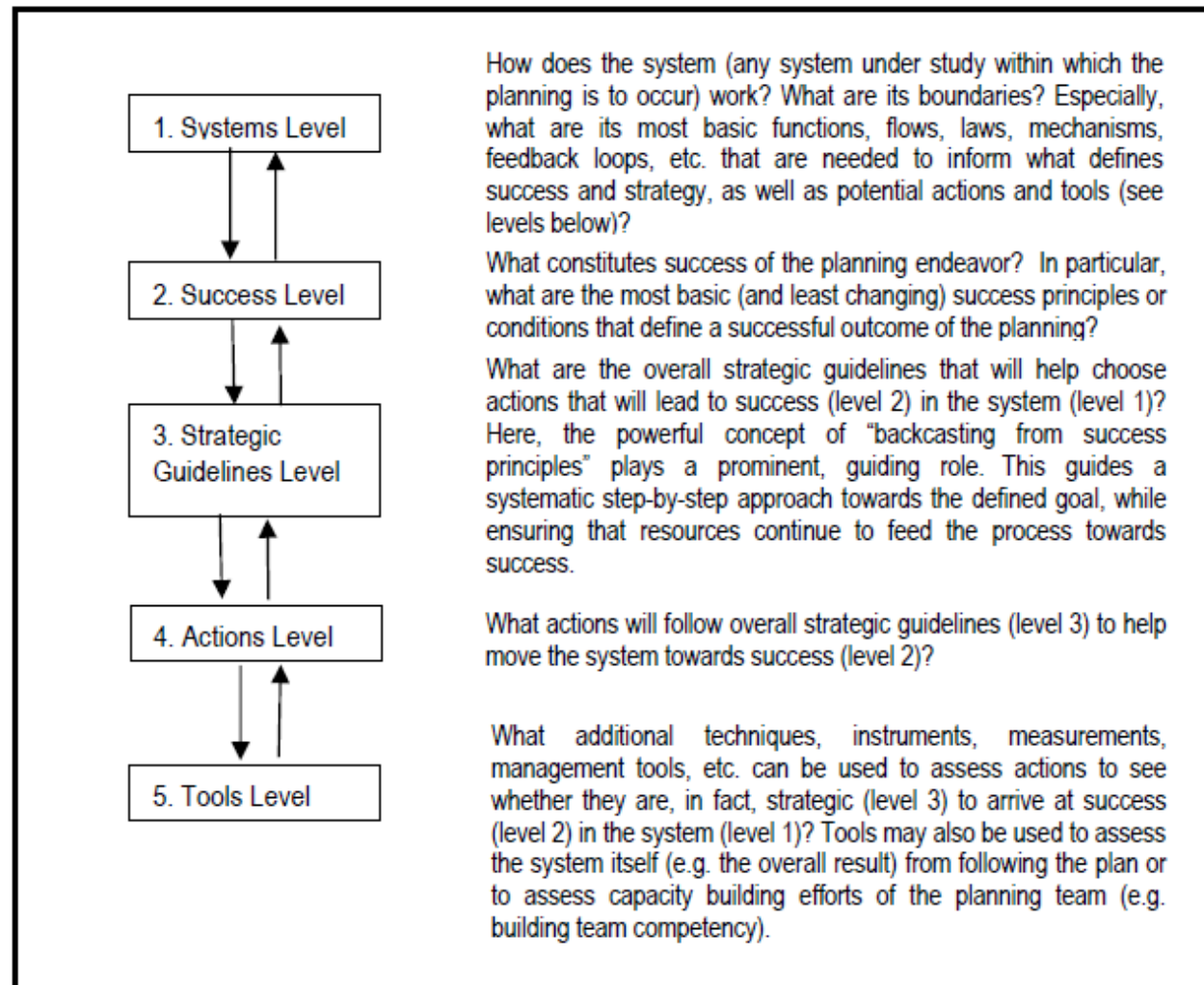
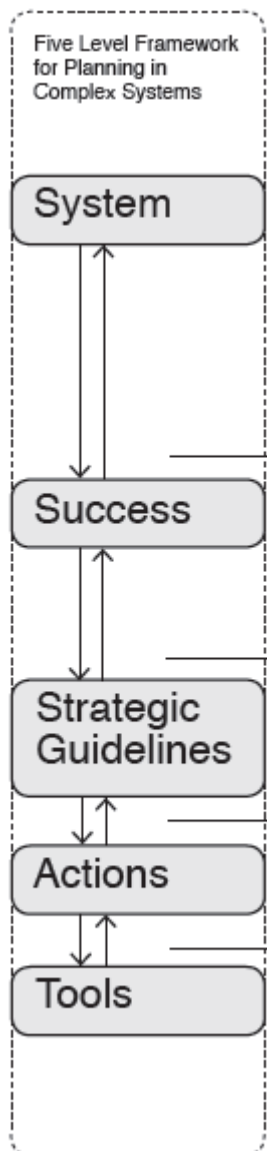
- **Het principe van de routekaart verder uitwerken aan de hand van een echte stroomgebiedscase.**
- Testdraaien met de stuurfactorenmethode vanuit andere actoren.
- De routekaart zodanig uitwerken dat het zowel een goede participatietool wordt.
- Maak de tool inzetbaar op elk niveau van het waterschap, zodat op elk niveau integrale en heldere keuzen kunnen worden gemaakt.

Het stroomgebied met alle actoren, acties, (ecologische) effecten en feedbacks, kan worden opgevat als een complex systeem.

De slides hierna laten kort een planningsmethode zien voor planning in 'complexe systemen' en een kleine uitwerking ervan voor een stroomgebied.

BIJLAGE 1: STRATEGISCH PLANNEN

Dit is een generiek raamwerk voor strategisch plannen. Het is goed toepasbaar in het “complex systeem” regionaal stroomgebied. Het ordent de gedachten en plaatst zaken waar ze moeten staan. Zo is bijvoorbeeld de KRW niet meer dan een tool en eigenlijk geen doel op zichzelf.

Figure 2.1 The Generic Five Level Framework for Planning and Decision-making in Complex Systems. Questions to the right-hand side guide the application of the generic 5FL by prompting thinking about each of the five levels (for any planning endeavour in any complex system).

System

Fysiek systeem

Omvat het hele stroomgebied

- Ecologie: terrestrisch en aquatisch
- Hydrologie: grondwater en oppervlakte water
- Geomorfologie
- Antropogeen?

Bestuurlijk

- Waterschap
- Gemeente
- Provincie
- Rijk

Sociaal-economisch

- Inwoners
- Bedrijven
- (Belangengroepen?)

Autonome ontwikkeling

Succes

Wanneer hebben we succes? We focussen op waterschapsdoelen:

- Veilig
- Schoon
- Voldoende

Maar dit moet concreter, in vorm van **principes** waar **stuurfactoren** achter zitten.

Veilig

Wanneer is het veilig?

Bij een lage kans op overstromingen van bewoners en bedrijven.

Schoon

Wanneer is het schoon?

- Een voor natuur geen nadelige waterkwaliteit
- Zonder gevaar kunnen zwemmen
- Voor vis vrij optrekbare wateren
- Een zelfstandig functionerend ecosystem
- Voor landbouw geschikt oppervlakte en grondwater

Voldoende

Wat is voldoende water?

Bijvoorbeeld:

- Een natuurlijk peildynamiek voor ecologie.
- Maximale landbouw opbrengst

Strategie

Veilig

p.m.

Schoon

p.m.

Voldoende

p.m.

De minimum strategie bestaat uit drie basisvragen voor het wegen van een actie:

- Maken we met deze actie een stap in de goede richting gebaseerd op de principes (succes)?
- Is deze actie een "stepping stone" (flexibel platform) voor toekomstige verbeteringen?
- Produceert de actie genoeg 'return on investment' waarmee het proces verder gekatalyseerd wordt? (returns zijn politiek, sociaal, cultureel of financieel van aard)

Actie

Voorbeeld acties:

- Opstellen Stroomgebiedsbeheerplan
- Kennisleemtes identificeren
- Opstellen onderzoeksprogramma
- Monitoren
- Afstemmen belangen
- Uitvoeren inrichtingsprojecten

Tools

Voorbeeld Tools

Fysiek systeem

- KRW
- Stroomgebiedsbeheerplan
- KRW verkenner
- Onderzoek naar effectiviteit van inrichtingsprojecten
- GGORS

Bestuurlijk:

- Omgevingsvisies
- Waterbeheerplan
- EHS
- Waterplan
- TOP gebieden
- Natura2000
- Natuurdoeltypenkaart
- Bestemmingsplan

Sociaal economisch

- Inspraakavonden
- Publieksfolder

LET OP: Dit is bedoeld als ordeningsprincipe en de inhoud een eerste grove invulling. Dit hoeft niet noodzakelijk zo worden gecommuniceerd naar de experts.

Succes: Wanneer zijn we blij?

Schoon (beperkt tot ecologisch herstel regionaal stroomgebied)

Optie 1. Toekomstbeeld voor het hersteld regionaal stroomgebied

“Een biodivers watersysteem gestuurd door natuurlijke processen dat een bijdrage levert aan de behoeften van de maatschappij.”

(Zie een ander voorbeeld ter illustratie, een getekende visie voor de Citarum River in Indonesië)

Optie 2. Principes voor het bereiken van een hersteld regionaal stroomgebied

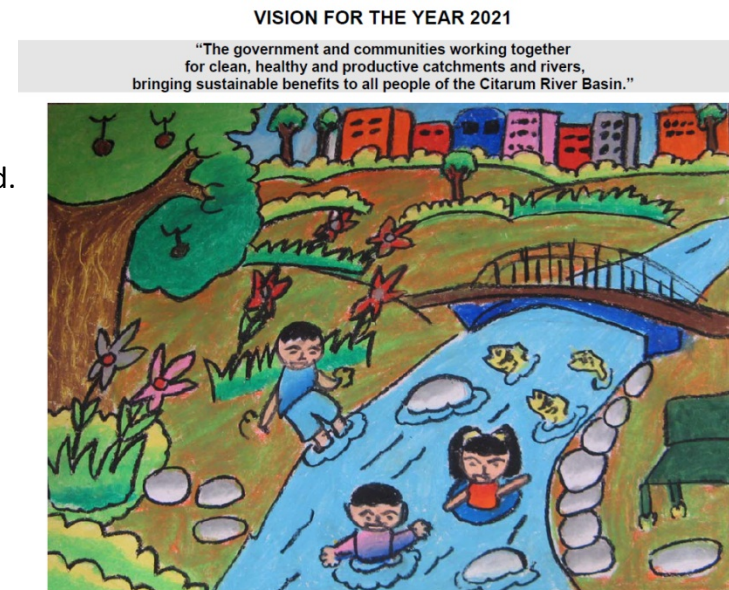
In een natuurlijk regionaal stroomgebied wordt:

- de waterkwaliteit niet nadelig beïnvloed;
- de waterloop niet verstoord;
- de connectiviteit van het (grond)watersysteem niet verminderd;
- de verstoring van het fysieke landschap niet vergroot;
- de mogelijkheid van mensen om in hun behoeften te voorzien niet systematisch benadeeld.

Optie 3. In termen van ecologisch potentieel

“Hoogst haalbare ecologische kwaliteit gegeven de sociaal economische context.”

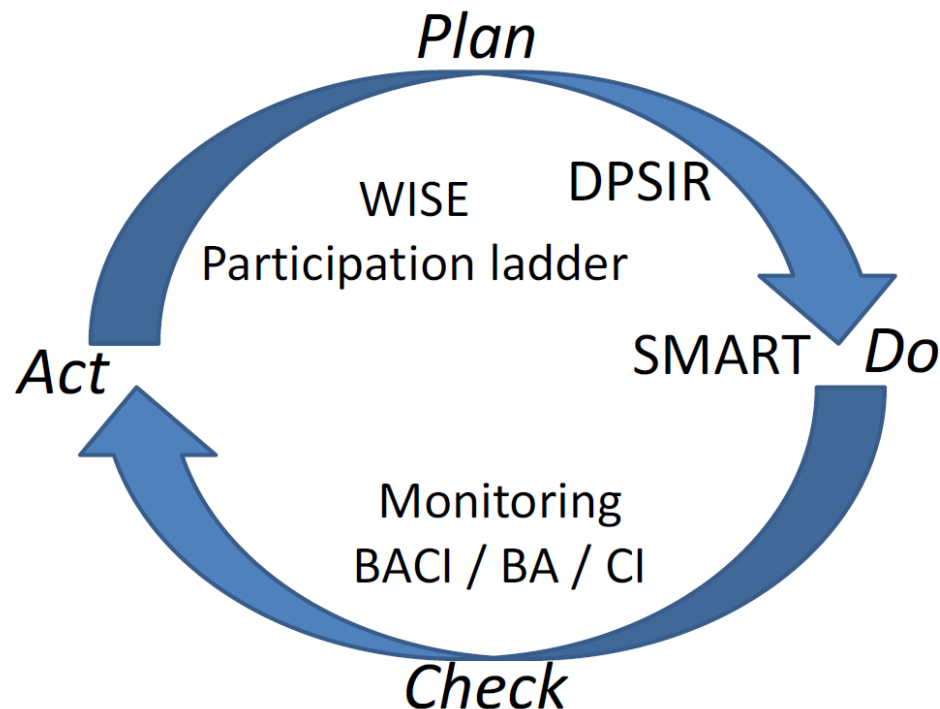
- Zoeken naar synergie tussen schoon, veilig en voldoende
- Waterkwaliteit is goed
- Hydromorfologie wordt verbeterd tenzij ...
- “Rapportcijfer KRW”

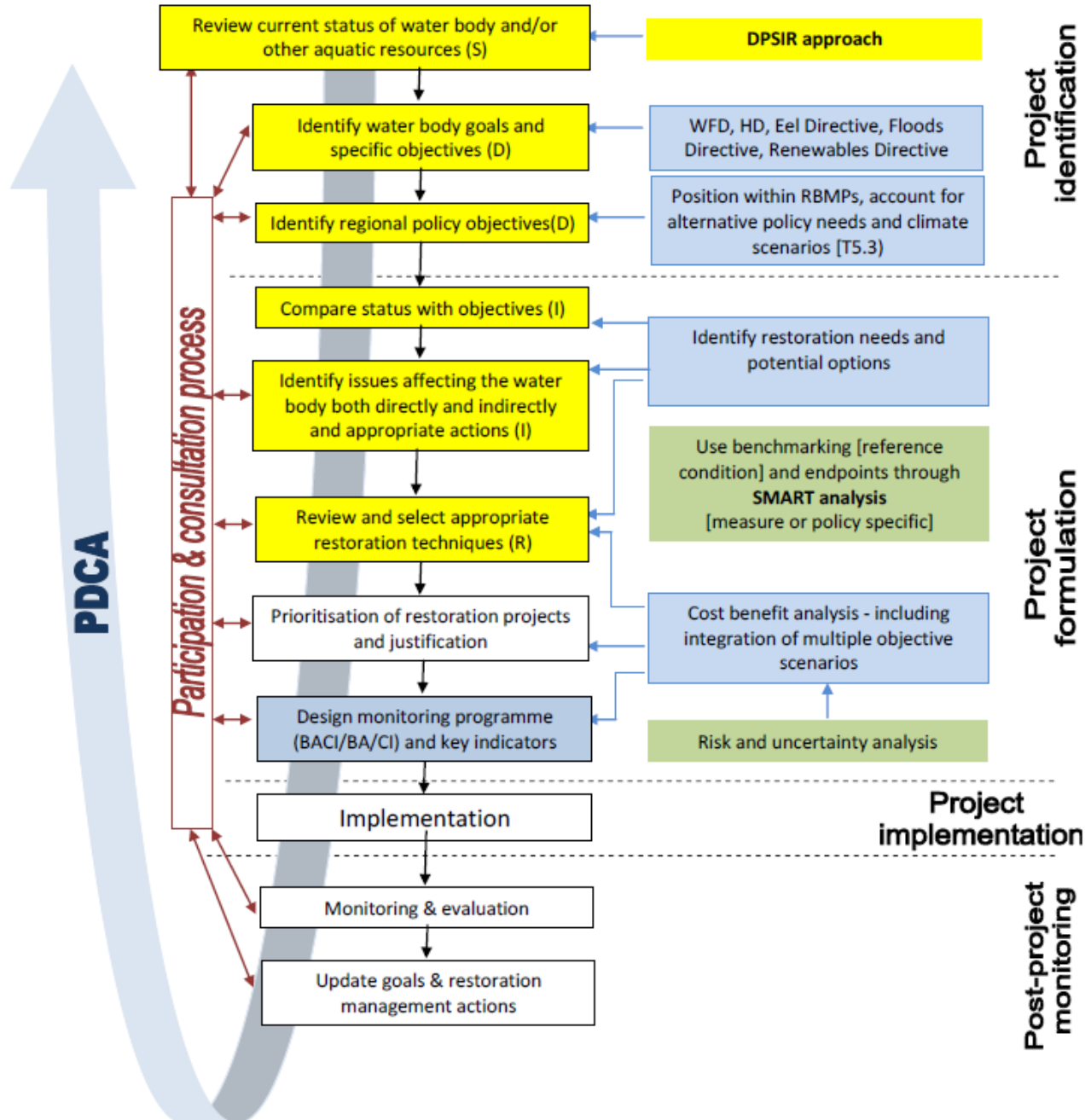

Bron: ADB strategic plan (2007)

Het PDCA planningsproces (uit REFORM) is een mogelijk ordeningsprincipe. Het is van een andere orde dan het strategisch planproces. Het lijkt een planningsinstrument te zijn voor individuele projecten en als zodanig een kleiner onderdeel van het strategisch planproces.

BIJLAGE 2: PDCA PLANNINGSPROCES

In de PDF versie van deze presentatie zijn de A3 uitwerkingen van de workshopresultaten bijgevoegd.

BIJLAGE 3: UITWERKINGEN WORKSHOP